

אוניברסיטת בר – אילן
בית הספר לחינוך

**הקשר בין השכלת האם לאיכות התקשורת הרגשית של
אימהות, וליכולת הבעה רגשית של ילדיהן בגיל הגן כפי
שבאה לידי ביטוי באופן מילולי, בציור, ובהבנה של מבעי
פנים מאוירים**

**The association between mother's education level and the
verbal–emotional ability, as well as with their child's aged
4-6 years emotional abilities, as expressed verbally, in
drawings, and in understanding illustrated facial
emotion expressions**

שני סלינס

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך בבית הספר לחינוך
של אוניברסיטת בר-אילן

עבודה זו נעשתה בהדרכתן של

ד"ר אסתר עדי יפה

וד"ר אריאלה וניאל

בית הספר לחינוך

אוניברסיטת בר-אילן

תקציר

מבוא: שורה ארוכה של מחקרים העידו על הקשר בין המעמד הסוציו אקונומי ורמת השכלת האם לבין איכות אינטראקציה אם-ילד כפי שבאה לידי ביטוי ברגישות אימהית, חום, עידוד, ושיחות עשירות, המשפיעים על היכולת השפתית של הילד והיכולת החברתית רגשית שלו. יכולות אלו באות לידי ביטוי באוצר מילים רחב, וכן בזיהוי, הבנה והבעת רגשות על ידי הילד.

מטרה: מטרתו של המחקר הנוכחי היו לבחון את הקשר בין רמת השכלת אם בקרב אימהות בעלות השכלה שעולה על 12 שנות לימוד, לבין היכולת המילולית-רגשית שלהן באינטראקציה עם ילדיהן בגילאי 4-6 שנים. בנוסף, המחקר ביקש לבחון את הקשר בין רמת השכלת האם לבין היכולת הרגשית של הילד המתבטאת בזיהוי הבעות פנים מאוירות המביעות רגש, להבין ולהביע רגשות באופן מילולי ובאמצעות ציור של מבעי פנים רגשיים.

השערות: (1) בקרב אימהות בעלות תעודת בגרות או השכלה גבוהה יותר תמצא יכולת תקשורת מילולית-רגשית גבוהה יותר עם העלייה בהשכלה. **(2)** בקרב ילדים לאימהות בעלות תעודת בגרות או השכלה גבוהה יותר תמצאנה יכולות טובות יותר לזיהוי הבעות פנים מאוירות המביעות רגש, להבנה ולהבעת רגשות באופן מילולי ובאמצעות ציור של מבעי פנים רגשיים, עם העלייה בהשכלת האם.

שיטה: במסגרת המחקר השתתפו 52 זוגות אם-ילד עם רמת השכלת אם מעל 12 שנות לימוד. כחלק מהמחקר צולם כל זוג אם-ילד במהלך אינטראקציה של משחק חופשי. איכות התקשורת המילולית-רגשית של האם הוערכה באמצעות כלי לניתוח האינטראקציה, בנוסף יכולות הילדים לזהות, להבין ולהביע הבעות פנים פשוטות ודו משמעיות הוערכו באמצעות מטלות שכללו זיהוי חופשי וזיהוי כפוי של הבעות פנים מאוירות, אמירת הרגש, הצבעה על פרצוף מאויר וציור של פרצוף המביע רגש המתעורר בעקבות סיפור קצר.

ממצאים: ממצאי המחקר הנוכחי מצביעים על קשר ישיר בין רמת ההשכלה של האם לאיכות תקשורת מילולית רגשית, במהלך האינטראקציה אם-ילד, בממדים מתן משמעות רגשית, אפקט מבוגר, אפקט כללי במהלך האינטראקציה, ומספר שרשראות תקשורת. עם זאת, לא נמצא קשר בין רמת ההשכלה של אימהות למיומנויות הבנה והבעת רגשות אצל הילדים.

דיון: בהתאם לממצאי מחקר קודמים, אנו משערים שמימדי התקשורת המילולית רגשית של האם, שנמצאו קשורים לרמת השכלת האם במחקר הנוכחי, קשורים ליכולת שפתית גבוהה של האם. מחקרים קודמים מעלים כי רמת ההשכלה של האם מובילה לתיווך איכותי יותר גם באמצעות שימוש באוצר מילים עשיר, דיון קוגניטיבי גבוה, הרחבות והקשרים.

השערת המחקר שהתייחסה לקשר בין השכלת האם ליכולת הבנה והבעה של רגשות על-ידי הילד לא אוששה. יתכן כי ממצא זה קשור לרמת ההשכלה הגבוהה של האם במחקר הנוכחי. יתכן כי הקשר לא נמצא מאחר ושפת האם הייתה עשירה מספיק, בכדי להעניק לילדים את אוצר המילים הרגשי שנמדד. לכן, יכולות של הילדים שנמדדו במחקר זה לא היו רגישות לרמת השכלת האם. אנו ממליצים להמשיך ולבחון את השונות המתקיימת בין רמת השכלת האם, והאופן בו היא באה לידי ביטוי בהתנהגות הילד.